

Βιβλιοθήκη Φυλακής Ανηλίκων Αυλώνα – Αττικής : 2001 – 2007

Βιβλιοθήκη Φυλακής Ανηλίκων Αυλώνα – Αττικής : 2001 – 2007

Το 2001 μετά από απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης κ. Φίλιππου Πετσάλνικου και σε συνεργασία με τον Οργανισμό Παιδικών και Εφηβικών Βιβλιοθηκών (ΟΠΕΒ), που εποπτεύεται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, δημιουργήθηκε η κεντρική βιβλιοθήκη του ειδικού καταστήματος κράτησης νέων Αυλώνα (ΕΙΚΚΝΑ). Υποστηρίζοντας το έργο αυτό και ο νυν Υπουργός Δικαιοσύνης κ. Αν. Παπαληγούρας επέδειξε το ίδιο πνεύμα συνεργασίας και συνέχειας των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης.

Ο Αυλώνας απέχει περί τα σαράντα πέντε χιλιόμετρα από την Αθήνα μέσω της εθνικής οδού Αθηνών – Λαμίας. Η έξοδος βρίσκεται στον κόμβο της Μαλακάσας προς Ωρωπό. Είναι μια περιοχή πολύ δύσκολη ιδιαίτερα τον χειμώνα που εύκολα κλείνει από τα χιόνια. Το κρύο είναι διαπεραστικό και έντονο το χειμώνα, ενώ το καλοκαίρι η ζέστη είναι ανυπόφορη ιδιαίτερα στο στρίμωγμα κάποιων παιδιών σε ένα κελί. Η φυλακή αυτή λειτουργούσε πιο πριν ως στρατιωτικό κατάστημα κράτησης με τη συντομογραφία ΣΦΑ (Στρατιωτική Φυλακή Αυλώνα). Βρίσκεται πριν το χωριό και απέχει περί το ένα χιλιόμετρο από αυτό.

Η βιβλιοθήκη βρίσκεται δίπλα στα μαγειρεία του καταστήματος και αποτελείται από μια μεγάλη αίθουσα 400 περίπου τ.μ., στο βάθος της οποίας έχουν δημιουργηθεί σκηνικά για να καλύπτουν διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις τόσο της βιβλιοθήκης όσο και του καταστήματος γενικότερα, εκτελώντας χρέη αίθουσας πολλαπλών χρήσεων. Τα ράφια της βιβλιοθήκης βρίσκονται περιμετρικά των τοίχων, ενώ τα τραπέζια που διαβάζουν τα παιδιά εκτείνονται κατά μήκος της αίθουσας σε τέσσερις σειρές. Υπάρχει μερικός φυσικός φωτισμός της βιβλιοθήκης, αφού κατά μήκος της μιάς πλευράς της αίθουσας υπάρχουν στενά παράθυρα στο πάνω μέρος του τοίχου. Ο τεχνητός φωτισμός είναι επαρκέστατος και δίνει μια αίσθηση φωτεινότητας και ελευθερίας στη βιβλιοθήκη, αντίθετη από αυτή που βιώνουν στα κελιά τους, όπως λένε τα παιδιά. Είναι αυτός και ένας από τους λόγους που θέλουν να επισκέπτονται τη βιβλιοθήκη τακτικά.

Οι τοίχοι της βιβλιοθήκης έχουν πολλές και μεγάλες αφίσες από πίνακες ζωγραφικής γνωστών Ελλήνων και ξένων ζωγράφων που προσδίδουν στο χώρο μια νότα πολιτισμού.

Μια μεγάλη τηλεόραση και ένα video προσθέτουν στον εξοπλισμό της βιβλιοθήκης τη δυνατότητα για να παρακολουθούν τα παιδιά συνήθως πολλές ταινίες που ζητούν. Εκτός από τις ενοικιάσεις ταινιών, οφείλουμε να ευχαριστήσουμε και τη βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Ευγενίδου για το δανεισμό κασετών για το πλανητικό σύστημα και την προβολή τους στη βιβλιοθήκη για την υποστήριξη του αντίστοιχου μαθήματος τάξης του γυμνασίου. Η τηλεόραση σπάνια χρησιμοποιείται στη βιβλιοθήκη για ενημέρωση, αφού σχεδόν κάθε κελί έχει τη δική του, προσπαθώντας να ξεγελάσει τη μονοτονία του χρόνου στην καθημερινότητα των παιδιών.

Ένα ηχητικό σύστημα συμπληρώνει τον εξοπλισμό της βιβλιοθήκης που αποδείχθηκε το πιο χρήσιμο μαζί με τα βιβλία. Τα παιδιά ζητούν μια μεγάλη ποικιλία μουσικών ακουσμάτων, που δεν μπορείς να μην τους τα φέρεις κατά την επόμενη επίσκεψη. Τα cds που ακούγονται και αρέσουν σε πολλά παιδιά πρέπει να αντιγράφονται σε αρκετά αντίτυπα, γιατί ο καθένας θέλει να το ακούει στο κελί του μέχρι να ανοίξει πάλι η βιβλιοθήκη. Η υπερβολή, η ανάγκη και η χρηστικότητα εκ μέρους των παιδιών

αντιμάχονται, αλλά νικήτρια βγαίνει πάντα η ανάγκη τους. Η εκπλήρωσή της γίνεται αγωνία σου, γιατί δεν έχεις πολλές δυνάμεις για να λες όχι, σε ένα σύστημα που συνήθως είναι απαγορευτικό και αρνητικό καθ' όλα.

Η συλλογή της ανέρχεται σε 2.000 περίπου τίτλους η οποία εμπλουτίζεται και με υλικό από δωρεές ιδιωτών και εκδοτών. Η βιβλιοθήκη είναι αυτοματοποιημένη με τη χρήση του προγράμματος ABEKT 4.00. Η βιβλιοθηκονομική επεξεργασία του υλικού γίνεται από τον ΟΠΕΒ στην Αθήνα και οι νέες εγγραφές εισάγονται στο τοπικό σύστημα της βιβλιοθήκης του Αυλώνα. Το μεγαλύτερο μέρος της συλλογής είναι στα ελληνικά και μικρότερες ενότητες καλύπτουν βιβλία στην αλβανική, ρωσική, ρουμανική και αραβική γλώσσα. Από δωρεά του ΕΚΤ, κατορθώσαμε να έχουμε και άλλους δύο ηλεκτρονικούς υπολογιστές για να παίζουν τα παιδιά παιχνίδια και για να εκπαιδεύουμε άλλα στη χρήση του Η/Υ. Σύνδεση με το διαδίκτυο δεν υπάρχει, επειδή δεν επιτρέπεται για λόγους ασφάλειας. Δικαιολογία που ακούγεται ως πρόσχημα πολλές φορές για να ακυρωθούν διάφορες δραστηριότητες.

Η ταξινόμηση της συλλογής έχει γίνει σύμφωνα με το Δεκαδικό Σύστημα Ταξινόμησης Dewey. Καλύπτει όλο το ανάπτυσμα των δέκα κύριων θεματικών ενοτήτων του συστήματος, με έμφαση σε υλικό που ενδιαφέρει περισσότερο τα παιδιά. Κάθε ράφι στο επάνω μέρος του, διαθέτει ετικέτα με τον ταξινομικό αριθμό που αντιπροσωπεύει τη θεματική ενότητα. Μια μεγάλη αφίσα τοίχου δίνει την επεξήγηση κάθε κύριας τάξης του συστήματος, για όσα παιδιά βέβαια μπορούν να διαβάσουν.

Εκτός από τα βιβλία η βιβλιοθήκη διαθέτει και περιοδικά μουσικής, αυτοκινήτων, μοτοσυκλετών και ηλεκτρονικών υπολογιστών. Επίσης διαθέτει και εφημερίδες όπως αλβανικές, ρωσικές, ρουμανικές και αραβικές καλύπτοντας κατά μεγάλο μέρος τον πληθυσμό των αλλοδαπών του καταστήματος. Μετά από προσωπική πρωτοβουλία και σε συνεργασία με τις εφημερίδες Metro και City press, σε καθημερινή βάση μας έδιναν ικανοποιητικό αριθμό φύλλων για τους τριακόσιους περίπου τροφίμους του καταστήματος. Το αυτό έγινε και με το IRC (Information Resource Center) της Αμερικανικής Πρεσβείας στην Αθήνα, που τροφοδοτούσε τη βιβλιοθήκη του καταστήματος με εφημερίδες ημερήσιες και εβδομαδιαίες, ελληνικές και αγγλικές. Από τη θέση αυτή θέλω να ευχαριστήσω από καρδιάς την κυρία Μαρκέλλα Καράγιωργα και τον κύριο Βασίλη Τσιμπούκη για την πολύτιμη και αυθόρμητη προσφορά τους. Στην πορεία των έξι χρόνων η εμπειρία μου με δίδαξε πως **η συνεργασία, η αλληλεγγύη και η προσφορά** αποδείχθηκαν οι καλύτεροι συνοδοιπόροι στην αντιμετώπιση πολλών προβλημάτων των παιδιών του Αυλώνα.

Η βιβλιοθήκη λειτουργεί μόνο τις απογευματινές ώρες, αφού τις πρωινές ώρες λειτουργεί στο κατάστημα ανηλικών δημοτικό σχολείο, γυμνάσιο και λύκειο, για όσα παιδιά θέλουν η φυλακή να μη γίνει τροχοπέδη στην εξέλιξή τους. Επίσης πολλά παιδιά ξυπνούν σχεδόν με τη διανομή του μεσημεριανού φαγητού, γιατί ξενυχτούν παρακολουθώντας τηλεόραση. Άλλες φορές δεν μπορεί να λειτουργήσει η βιβλιοθήκη, γιατί η διοίκηση του καταστήματος έχει προγραμματίσει διάφορες εκδηλώσεις, όπως επισκέψεις του εκάστοτε υπουργού, του αρχιεπισκόπου, διάφορων φορέων, εισαγγελέων, πραγματοποίηση γενικών συνελεύσεων των σωφρονιστικών υπαλλήλων του καταστήματος κ. ά. Υπήρξαν αρκετές οι φορές που πήγα στον Αυλώνα χωρίς να μπορέσω να υποστηρίξω τη βιβλιοθήκη εξαιτίας των παραπάνω λόγων, χωρίς να υπάρχει προηγούμενη ενημέρωσή μου.

Κάθε Τρίτη, Πέμπτη και εκ περιτροπής Σάββατα και Κυριακές η βιβλιοθήκη ανοίγει τις

πόρτες της για το κοινό της. Η επιλογή των ημερών αυτών έχει γίνει με κριτήριο να μην υπάρχει επισκεπτήριο των κρατουμένων τις αντίστοιχες μέρες.

Το προσωπικό της βιβλιοθήκης αποτελείται από τον γράφοντα βιβλιοθηκονόμο που την υποστηρίζει από το 2001 έως τις αρχές του 2006. Την περίοδο αυτή υπήρχαν παιδιά που βοηθούσαν στην εξυπηρέτηση και στο δανεισμό αφού αυτό, μετά από συνεννόηση με τη διοίκηση, εκλαμβάνονταν ως μεροκάματο που αφαιρούσε ημέρες κράτησης από το κάθε παιδί βάσει του σωφρονιστικού κώδικα. Μερικές φορές υπήρχαν μέχρι και δύο παιδιά που λογίζονταν ως εργαζόμενα στη βιβλιοθήκη για τη μείωση της ποινής τους.

Όμως λόγω οικονομικών προβλημάτων του ΟΠΕΒ, σταμάτησε η υποστήριξη της βιβλιοθήκης και συνεχίστηκε εθελοντικά όσες φορές είχαμε αυτή τη δυνατότητα. Υπήρξαν και φίλοι της βιβλιοθήκης που κάλυπταν οικονομικά για αρκετό διάστημα τα έξοδα μετακίνησης σε καύσιμα και διόδια, ώστε να μπορεί να συνεχίσει η εθελοντική λειτουργία της. Τους οφείλουμε ευγνωμοσύνη για την κοινωνική τους ευαισθησία και αλληλεγγύη.

Οι τρόφιμοι του καταστήματος ανέρχονται περίπου στα τριακόσια άτομα, ένας αριθμός που ανεβοκατεβαίνει με μικρές αποκλίσεις. Οι ηλικίες κυμαίνονται μεταξύ των δώδεκα και είκοσι έξι ετών. Αν και το κατάστημα φιλοξενεί ανήλικα παιδιά, πολλές φορές αλλοδαποί που στερούνται αποδεικτικών εγγράφων, δηλώνουν μικρότερες ηλικίες για να αποφύγουν τη μεταγωγή τους στα καταστήματα ενηλίκων, όπου επικρατούν χειρότερες συνθήκες κράτησης.

Ο πληθυσμός του καταστήματος αποτελείται από Έλληνες, Αθίγγανους, αλλοδαπούς από Αλβανία σε μεγάλο ποσοστό, Ρώσους, Ρουμάνους, Πολωνούς, Βουλγάρους, Κούρδους, Τούρκους, Σύριους, Ιρακινούς, Αφγανούς, Αιγύπτιους, Πακιστανούς κ.ά. Υπάρχει σχετικός διαχωρισμός των κρατουμένων σε μεγάλο ποσοστό, βάσει της χώρας προέλευσής τους, όσο μπορεί βέβαια αυτό να επιτευχθεί με την υλικότεχνική υποδομή που διαθέτει το κατάστημα του Αυλώνα. Λόγω του ότι στους χώρους αυτούς υπάρχουν σχέσεις εξουσίας και εξάρτησης μεταξύ των κρατουμένων και όχι μόνο, τα παιδιά διαμοιράζονται στο ισόγειο, στον πρώτο και στο δεύτερο όροφο. Υπάρχει και ένας χωριστός χώρος με κελιά, όπου φιλοξενούνται άτομα που βρίσκονται για διάφορους λόγους κάτω από ειδική προστασία, εργαζόμενα παιδιά στα συνεργεία του καταστήματος όπως βαφείς, υδραυλικοί, ηλεκτρολόγοι, κτίστες κ.ά.

Οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι και το διοικητικό προσωπικό του καταστήματος είναι χρήστες της βιβλιοθήκης και έχουν δανειστεί κατά καιρούς βιβλία είτε για προσωπική τους ενημέρωση, είτε για τα παιδιά τους για εργασίες στο σχολείο. Η συνεργασία του βιβλιοθηκονόμου με τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους αποτελεί σημαντικό κεφάλαιο για τη σωστή λειτουργία της βιβλιοθήκης ενός καταστήματος κράτησης. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα υπαλλήλων που βοήθησαν με κάθε τρόπο στη λειτουργία της βιβλιοθήκης και στην τήρηση του ωραρίου και της εναλλαγής των παιδιών από όροφο σε όροφο μέσα στην ίδια μέρα. Υπήρξε και η μέτρια συνεργασία του τύπου «δεν βαριέσαι να έρχεσαι από Αθήνα κάθε τόσο για να ανοίγεις τη βιβλιοθήκη», όπως και το μοναδικό ευτυχώς γεγονός τις πρώτες μέρες της εργασίας μου στον Αυλώνα.

Υπάλληλος που ίσως και να έχει βγει στη σύνταξη, η λεγόμενη παλιά φρουρά, φώναζε με την προσέλευση στο κατάστημα λέγοντας «αντί να τα στήσετε στα έξι μέτρα, τους φέρνετε βιβλία». Μάλλον όμως περισσότερη δύναμη και πείσμα σου δίνουν τέτοια ακραία γεγονότα για τη συνέχιση του έργου σου.

Καταλήγοντας, επιθυμώ να καταθέσω μερικές εμπειρίες δίνοντας το στίγμα του περιβάλλοντος αλλά και των δυσκολιών που έχει να αντιμετωπίσει κάθε βιβλιοθηκονόμος που υποστηρίζει μια βιβλιοθήκη σε κατάσταση κράτησης.

Πολλές είναι οι φορές που τα προβλήματα που ανακύπτουν, σε αναγκάζουν να δραστηριοποιηθείς και σε θέματα που δεν αφορούν τις καθαρώς επαγγελματικές σου αρμοδιότητες.

Ποιός στ' αλήθεια μπορεί να αποδεχτεί την εικόνα ενός παιδιού που μέσα στο καταχείμωνο, έρχεται ως επισκέπτης της βιβλιοθήκης με σόρτς και σαγιονάρα και εσύ να στέκεσαι απέναντι με ζεστά ρούχα και παλτό, χωρίς να επαναστατείς; Είναι κάτι που σε κάνει να νιώθεις άσχημα ως άνθρωπος και ξέρεις ότι την επόμενη μέρα που θα έλθεις θα πρέπει να έχεις μαζί σου την αντίστοιχη υποστήριξη, που θα τη δώσεις αφού περάσει από τον αναγκαίο έλεγχο της φυλακής.

Ποιός μπορεί να μην επιμένει να υποστηρίζει τη βιβλιοθήκη, όταν διασχίζοντας τους διαδρόμους της φυλακής και περνώντας τις καγκελόπορτες μια μετά την άλλη, να ακούει από τους ορόφους να σε φωνάζουν τα παιδιά για το αν θα καλέσεις από τα μεγάφωνα το δικό τους όροφο για να έλθουν στη βιβλιοθήκη, για να μιλήσουν μαζί σου, για να σε ρωτήσουν «πως πάει έξω η κοινωνία», για το πότε θα έλθεις πάλι, αν επέστρεψαν το βιβλίο που του αρέσει για να το δανειστεί, το αν έχεις ένα ζευγάρι παπούτσια 42 νούμερο και ας είναι μεταχειρισμένα, ή ένα παντελόνι, μια μπλούζα, μια τηλεκάρτα, κάποια τσιγάρα....

Πόσο μπορείς σε αυτές και σε πολλές άλλες «προκλήσεις» που δεν χωρούν στο κείμενο αυτό, να αντιδράς σκεφτόμενος ότι είσαι μόνο βιβλιοθηκονόμος και τίποτε άλλο δεν μπορεί ή δεν πρέπει να σε απασχολεί.

Ποιός δεν θα συγκινηθεί όταν αρκετά παιδιά κάθονται γύρω από το γραφείο σου, παιδιά που δεν μπορούν να διαβάσουν και που σου δίνουν ένα βιβλίο με ωραίο εξώφυλλο για να τους το διαβάσεις. Και αυτό να τύχει να είναι οι μύθοι του Αισώπου και να σου ζητούν να τους εξηγήσεις στο τέλος «τι θέλει να σου πει αυτό το παραμύθι» ή και που μαζί βλέπουμε τις ενοικιαζόμενες ταινίες για να τους διαβάσουμε τους υπότιτλους.

Όταν μέσα από την εμπιστοσύνη που κερδίζεται με τα παιδιά, σε μαθαίνουν και αυτά με τη σειρά τους ότι η εξάρτηση ενός εφήβου από τα σκληρά ναρκωτικά και η ανάγκη του για χρήματα, όπλισε το χέρι του με βενζίνη και γκαζάκια για να κάψει ένα δάσος και να πάρει περί τα δύο εκατομμύρια δραχμές από κάποιο οικοπεδοφάγο για να εξασφαλίσει κάποιες δόσεις.

Πως κάποια παιδιά δανείζονται βιβλία με σκληρό εξώφυλλο για να εξασφαλίσουν πρώτη ύλη για διάφορες κατασκευές ή για να κάνουν κορνίζες όπου θα κολλήσουν φωτογραφίες αγαπημένων τους προσώπων ή για να τις πουλήσουν και να εξασφαλίσουν κάποια χρήματα, αφού δεν έχουν κανέναν να τους επισκεφθεί. Να σε συγκλονίζει η συμμετοχή σου στην κηδεία μετά την αυτοκτονία ενός κούρδου 21 ετών που ήταν καταπληκτικός ζωγράφος και που πίνακές του κοσμούν τους τοίχους της βιβλιοθήκης και που δεν κατόρθωσε να δαμάσει την απελπισία που γεννά η φυλακή και που σκοτώνει παρά σωφρονίζει.

Αξίζει τελειώνοντας να υπενθυμίσουμε στους συναδέλφους μας ότι το **1994** δημιουργήθηκε βιβλιοθήκη στο αγροτικό κατάστημα ανηλίκων Κασσαβέτειας Βόλου, που δυστυχώς εγκαταλήφθηκε με την απόλυση του εκεί συναδέλφου και που παρόλη την ανακαίνισή της τα τελευταία χρόνια, υπολείπεται με κρατούμενους. Άλλες έτοιμες βιβλιοθήκες έχουν δημιουργηθεί στις φυλακές Μαλανδρινού, Λάρισας κ.ά. με πλήρη

σχεδόν εξοπλισμό, αλλά χωρίς δυνατότητα υποστήριξης από βιβλιοθηκονόμο. Τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, βρισκόμαστε σε διαπραγμάτευση με τη διοίκηση του καταστήματος Αυλώνα για την επαναλειτουργία της βιβλιοθήκης σε εθελοντική βάση τις απογευματινές ώρες. Ευχόμαστε να ξεπεραστεί η επιμονή του διευθυντή για να λειτουργεί η βιβλιοθήκη μόνο πρωινά αφού και εγγράφως έχει δηλωθεί η αδυναμία λειτουργία της για τους λόγους που έχουν προαναφερθεί και που θα σημαίνει την κατάργησή της.

Ευχαριστώ θερμά την Επιτροπή Ενίσχυσης Δημόσιων – Δημοτικών Βιβλιοθηκών και το περιοδικό «Συνεργασία» για την φιλοξενία και την ευκαιρία που μου δίνει για πρώτη φορά να εκθέσω την εμπειρία των ετών αυτών υπηρετώντας την κεντρική βιβλιοθήκη του καταστήματος ανηλίκων Αυλώνα.

Παναγιώτης Σχίζας
Βιβλιοθηκονόμος - Κοινωνιολόγος / EKT

✉ psxiza@ekt.gr
✉ psxiza@gmail.com
Synergasia, 02/2007